

Cirkulärnr: 1989:70
Diariernr: 1989:1311
Handläggare: Paul Jönsson
Avdsek: AK Skol
Datum: 1989-06-15
Mottagare: Kommunstyrelsen
Skolstyrelsen
SSA-rådet
Rubrik: Försäkringar av skolelever
Ersätter: 1982:143
1983:135
Bilagor: Promemoria 1989-05-29 Försäkringar av skolelever

Försäkringar av skolelever

Förbundskansliet har under en följd av år informerat i frågor rörande kommunernas försäkringar av skolelever. I bifogade promemoria har vi sammanställt uppgifter av generell natur som nu är aktuella inom detta försäkringsområde.

Vad gäller försäkringsfrågor av mer detaljerad art hänvisar vi till det försäkringsbolag där kommunen tecknar sin skolförsäkring.

Frågor angående detta cirkulär besvaras av förbundsjuristerna Lars Meyer och Ulf Palm samt sekreterare Paul Jönsson.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Allmän kommunalpolitik
Skolsektionen

Bertil Andersson

Paul Jönsson

PROMEMORIA

Bilaga

Förbundsjurist Lars Meyer/GR

1989-05-29

Försäkringar av skolelever

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SIDA

1	Försäkring för personskada som drabbar skolelever i grundskola och gymnasium	1
1.1	Obligatoriska försäkringar	1
1.2	Frivillig olycksfallsförsäkring	2
1.3	Särskild ersättning vid personskada	5
1.4	Trygghetsförsäkringen (TFA)	5
2	Försäkring för skador orsakade av skolelever under vistelse på arbetsplats utanför skolan	

1 Försäkring för personskada som drabbar skolelever
i grundskola och gymnasium

1.1 Obligatoriska försäkringar

Den allmänna försäkringen (lag 1962:38 om allmän försäkring) omfattar alla svenska medborgare och andra som är bosatta i Sverige. Enligt den försäkringen får en försäkrad ersättning för läkarvård, tandvård och sjukhusvård samt för i samband därmed företagna resor m m. Sjukpenning däremot får man inte om man inte har en arbetsinkomst av minst 6 000 kronor per år.

Alla förvärvsarbetande är försäkrade enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Den lagen gäller emellertid också (1 kap 1 § andra stycket) den som "genomgår utbildning i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada". Innebörden härav har närmare utvecklats i förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd. I dess 2 § stadgas följande:

"Arbetsskadeförsäkringen skall i den omfattning som anges i 4 § även gälla

- 1) den som efter fullgjord skolplikt genomgår yrkesutbildning eller förberedande sådan utbildning,
- 2) den som deltar i arbetsmarknadsutbildning,
- 3) den som är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller genomgår arbetsprövning eller arbetsträning som godkänts av allmän försäkringskassa,
- 4) den som genomgår

- årskurs 7 eller högre årskurs i grundskolan - särskolans yrkesskola - gymnasieskolan eller - motsvarande utbildning."

Och i 4 § sägs att försäkringen gäller "under moment i utbildningen då eleven utför arbete som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utföres vid förvärvsarbete".

Efter 90 dagars "samordningstid" med den allmänna sjukförsäkringen utgår från arbetsskadeförsäkringen - även till de elever som omfattas av försäkringen - sjukpenning beräknad på samma sätt som livräntan nedan, ersättning för nödvändiga kostnader för bl a läkarvård, sjukhusvård och läkemedel samt - vid bestående nedsättning av arbetsförmågan - livränta.

Livräntan beräknas på det sk sk livränteunderlaget. För elever beräknas livränteunderlaget på följande sätt. Under den beräknade utbildningstiden är det lägst lika med den inkomst som eleven skulle ha fått om han, när skadan inträffade, hade avbrutit utbildningen och börjat förvärvsarbete. Och för tiden efter utbildningstiden är livränteunderlaget lika med den inkomst av förvärvsarbete eleven då skulle ha haft om inte skadan inträffat. Livränteunderlaget får inte vara lägre än två basbelopp före 21 år, två och ett halvt basbelopp mellan 21 och 25 år och tre basbelopp från och med 25 år.

Både den allmänna försäkringen och arbetsskadeförsäkringen sköts av försäkringskassorna. Om en elev drabbas av arbetsskada, är det "rektor eller annan som förestår utbildningen" som är skyldig att anmäla skadan till försäkringskassan.

1.2 Frivillig olycksfallsförsäkring

Alla kommuner har i någon form tecknat frivilliga olycksfallsförsäkringar för skolelever. Dessa försäkringar kan avse antingen (princip 1) alla elever i kommunens skolor, även om eleverna tillhör en annan kommun, eller (princip 2) bara kommunens egna elever oberoende av om de går i kommunens eller annan kommuns skolor. Det är viktigt att kommunerna tillämpar samma princip, så att inte en del elever faller mellan två försäkringar och blir oförsäkrade. Mindre viktigt är vilken princip man väljer. Men undersökningar har visat att kommunernas majoritet anser princip 1 administrativt enklare. Kommunförbundet har därför rekommenderat den principen och utgått från den, när man beräknat schablonersättningarna vid interkommunal skolsamverkan. Det sist sagda innebär att t ex en gymnasiekommun, som debiterar ersättning enligt schablonen, strängt taget får anses ha därigenom deklarerat att man tillämpar princip 1.

Olycksfallsförsäkringarna gäller antingen bara under elevens tid i skolan eller också både under skoltid och under fritid och ferier. Man brukar tala om försäkring för skoltid eller för heltid.

Heltidsförsäkringens giltighetstid medför att några speciella tolkningsproblem knappast uppstår. För en elev som gått ut grundskolan får försäkringen anses gälla fram till nästa hösttermins början, eftersom man inte alltid i förväg kan veta om eleven kommer att fortsätta i gymnasieskolan.

Skoltidsförsäkringens omfattning kan däremot vara mera oviss. Klart är att den avser vad som kan hända under "direkt färd" till och från skolan. Men den gäller knappast under vad som kan betecknas som elevens egna strövtåg under hemvägen från skolan. Inte heller kan försäkringen anses gälla under skollediga dagar som inte ingår i undervisningstiden. I skoltiden ingår emellertid aktiviteter såsom utflykter och studiebesök som skolan ordnat under terminen men också yrkesutbildning, kurser och resor som skolan ordnar under ferierna. Försäkringen gäller även under icke timplanebundna aktiviteter som anordnas inom ramen för den samlade skoldagen och under fritidsaktiviteter i anslutning till denna.

Enligt Försäkringsbranschens Press- och Informationstjänst, som 1987 genomfört en enkätundersökning bland landets 284 kommuner, hade 210 kommuner heltidsförsäkrat samtliga skolelever. 40 procent av landets grundskoleelever var emellertid endast försäkrade under skoltiden. Utvecklingen under åttiotalet har varit att kommunerna i större utsträckning tecknar heltidsförsäkringar.

Information till föräldrarna om försäkringens omfattning är en mycket viktig fråga. Särskilt viktigt är att föräldrarna får reda på om försäkringen avser heltid eller enbart skoltid och hur stort det högsta engångsbeloppet vid invaliditet är. Viktig information kan också vara att försäkringarna inte omfattar invaliditet på grund av sjukdom. Syftet med informationen bör vara att föräldrarna får ett fullvärdigt underlag för att bedöma om de själva skall teckna en privat kompletteringsförsäkring.

Olycksfallsförsäkringen lämnar ersättning för nödvändiga kostnader för läkar- och tandläkarvård och resor som inte ersätts på annat sätt, t ex från obligatorisk försäkring. Vid invaliditet utgår ersättning beroende på graden av invaliditet. Ersättningen beräknas på ett kapitalbelopp som i det alldeles övervägande antalet kommuners försäkringar uppgår till 20 basbelopp om invaliditetsgraden är minst 50 %. Förutom dessa kapitalbelopp utgår viss ersättning för hjälpmedel och en årlig ersättning fram till dess invaliditetsgraden kan fastställas.

Som nyss påpekades utgår kostnadsersättning, t ex ersättning för läkarvård, naturligtvis bara om den inte redan ersätts på annat sätt. Med invaliditets- och dödsfallsersättningarna är det tvärtom så att de utgår oberoende av om liknande ersättningar utgår från annat håll. Om en skolelev skadas under företagsförlagd utbildning så illa att han blir invalid, kan han alltså få både livränta från arbetsskadeförsäkringen och kapitalbelopp från kommunens olycksfallsförsäkring.

För ungdomar inom det kommunala uppföljningsansvaret gäller olycksfallsförsäkringen under kortare specialkurser vid gymnasieskolan eftersom ungdomarna då är skolelever. Försäkringsbranschens Service AB (FSAB) har också 1983 rekommenderat försäkringsbolagen att låta olycksfallsförsäkringen omfatta all verksamhet under uppföljningsansvaret dock med tillägget att försäkringen inte skall gälla vid skada "som berättigar till ersättning från Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA), motsvarande försäkring eller annan ansvarsförsäkring". Här skall framhållas att ungdomar på ungdomsplatser hos kommunala och privata arbetsgivare omfattas av TFA.

1.3 Särskild ersättning vid personskada

Elever i gymnasieskolan som deltar i försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade studievägar är genom förordning (SÖ-FS 1988:86) tillförsäkrade särskild ersättning vid personskada. Om denna ersättning har vi informerat i cirkulär 1988:77 (bilaga 1 b).

1.4 Trygghetsförsäkringen (TFA)

Denna försäkring gäller enligt kollektivavtal på både den kommunala och den privata arbetsmarknaden för skador som arbetstagare drabbas av i sitt arbete. En motsvarande försäkring finns inom det statliga området. Försäkringarna är alltså en avtalad komplettering av den obligatoriska arbetsskadeförsäkringen.

TFA kommer in i bilden när skolelever under företagsförlagd utbildning blir anställda i företaget. Så är fallet vid gymnasial lärlingsutbildning.

2 Försäkring för skador orsakade av skolelever under vistelse på arbetsplats utanför skolan

Alla skolelever kommer under sin skolgång att som ett led i sin utbildning i större eller mindre utsträckning vistas på arbetsplatser utanför skolan. Det kan vara fråga om några veckor hos ett företag för att få praktisk arbetslivsorientering (PRAO). Men det kan också gälla betydligt längre perioder under t ex inbyggd utbildning eller lärlingsutbildning.

Enligt skadeståndslagen är en arbetsgivare skyldig att ersätta person- eller sakskada som en hos honom anställd arbetstagare vållar genom fel eller försummelse i tjänsten. Vid tillämpning av skadeståndslagen skall emellertid med arbetstagare likställas bl a den som under utbildning vid skola utför arbete som till sin art liknar sådant som vanligen utförs av arbetstagare. Detta innebär att ett företag som tar emot en skolelev för t ex PRAO betraktas som elevens arbetsgivare enligt skadeståndslagen. Företaget har alltså arbetsgivaransvar ("principalansvar") för person- eller sakskada som eleven kan vålla andra personer genom fel eller försummelse "i tjänsten" hos företaget.

För att eliminera risken för att företagens intresse att medverka med utbildningsplatser skulle minska därför att företagen skulle komma att bära arbetsgivaransvar för eleverna har utformats en ansvarsförsäkring, till en början populärt kallad "pryoförsäkringen". Kommunförbundet har rekommenderat kommunerna att teckna en sådan ansvarsförsäkring och att - gentemot arbetsgivare som tar emot elev i grundskola eller gymnasieskola såsom ett led i elevens utbildning - ikläda kommunen ansvar för skada orsakad av eleven i samma utsträckning som kommunens försäkring och dess självrisk täcker sådan skada. Försäkringen finns upptagen i de allmänna villkoren för kommunförsäkringarna i ansvarsförsäkringsdelen.

Försäkringen avser alltså elev som tillhör grundskola eller gymnasieskola och gäller under tid då eleven "i enlighet med gällande läroplan eller eljest på skolans initiativ vistas på arbetsplats som ett led i pågående utbildning". Försäkringen gäller även för ungdomar som deltar i verksamhet enligt det kommunala uppföljningsansvaret.

Försäkringen gäller skador som elev orsakar arbetsgivaren eller dennes anställda, både person- och sakskada samt förmögenhetsskada till följd av brott. Försäkringen gäller oberoende av om eleven varit vårdslös. Det räcker med att han orsakat skadan. Om arbetsgivaren eller hans anställda har någon skuld (varit "medvållande") kan ersättningen jämkas.

Försäkringen avser också den skadeståndsskyldighet som åvilar arbetsgivaren enligt skadeståndslagen för sådan av elev vållad person- och sakskada samt förmögenhetsskada till följd av brott som drabbar annan elev eller tredje man.

Högsta försäkringsbelopp vid en och samma skada är numera 5 miljoner kronor vid personskada och 100 000 kronor vid sakskada respektive förmögenhetsskada.

Såvitt vi vet har alla kommuner tecknat denna försäkring eller åtagit sig motsvarande ansvar.

Beträffande försöksverksamheten med treåriga yrkesinriktade studievägar i gymnasieskolan har Kommunförbundet i cirkulär 1988-06-21 (1988:77) rekommenderat kommunerna att komplettera gällande ansvarsförsäkring så att kommunens ansvar enligt ovanstående också skall gälla försöksverksamheten.